

SVINØ ØSTERHØJ JæTTESTUE

4750 Lundby

Svino-osterhoj-Jaetestue-01

Svino-osterhoj-Jaetestue-02

Svino-osterhoj-Jaetestue-03

Svino-osterhoj-Jaetestue-04

Administration

Find Fortidsmindet med GPS

Ejerforhold	Privatejet	GPS	Breddegrad 55.101724
Oprettet	2011	Længdegrad 11.775219	
Sidste rettelse	02-2011	UTM-system	E 677053 N 6109629
Tilsyn og beskadigelser	Kulturarvsstyrelsen - KUAS		
Pleje, skiltning og 100 m.-zone	Vordingborg Kommune		
FREDNINGSNR.	4025-3		
STEDNR.	050404-7		

Beskrivelse

Da jættestuen Svinø Østerhøj blev opført i bondestenalderen for omkring 5.200 år siden så landskabet omkring den ganske anderledes ud end nutidens dyrkede marker og enge. Dengang lå Østerhøj på østsiden af Svinø, som var en ø adskilt fra fastlandet ved et lavvandet sund nord-syd gennem de lavtliggende enge ved Noret lige øst for jættestuen.

Den færdigrestaurerede Østerhøj-jættestue i 2005. Jættestuen fremstår nu meget tæt på hvordan den oprindelig så ud i bondestenalderen for 5.200 år siden. (Foto: Svend Hansen, Nationalmuseet)

Stenalderens havspejl var omkring 1 m. højere end nutidens. Noret ligger stadig under havspejlet og holdes kun fri af vand på grund af inddæmningen og pumpestationen ved Avnø ca. 1,5 km. syd for jættestuen.

Indgangsåbningen til den smalle øst-vendte gang som leder frem til jættestuekammeret.

Det var de første bønder, den såkaldte tragtbægerkultur, som byggede de hen ved 30.000 storstensgrave, som der anslås at have været i Danmark. Jættestuerne er den fuldt udviklede form, som blev anlagt som en fællesgrav til de afdøde og fungerede som kultiske samlingspladser. Lang- og runddysser med et eller flere mindre gravkamre var forløbere for jættestuerne og tilsammen repræsenterer de mange storstensgrave en ganske enorm arbejdsindsats og investering i kultens tjeneste.

En afmærket trampesti leder fra syd frem til Østerhøj.

I dag har vi kendskab til ca. 7.000 storstengrave, hvoraf omkring 2.800 er synlige, fredede monumenter. I alt findes der omkring 500 fredede jættestuer, men kun et fåtal er så godt bevaret som Østerhøj-jættestuen. De fleste er grundet senere stenhugst og plyndringer omformet til åbne ruiner, hvor kun grundplanets sten i bedste fald er bevaret.

Østerhøj-jættestuen ligger frit i dyrket ager. Her set fra syd.

Østerhøj-jættestuen blev registreret af Nationalmuseet i 1905, men det var dengang ikke muligt at få ejeren til at godkende en frivillig fredning. Først med Naturfredningslovens beskyttelse af alle synlige fortidsminder i 1937 kunne en fredning gennemføres. Nationalmuseet gennemgik derfor i perioden 1937- 67 alle landets fortidsminder og herved blev godt 23.000 fortidsminder tinglyst fredet på ejendommene. Østerhøj blev fredet i 1940.

Jættestue-højen er friholdt med en fin 2 m.-zone, som loven foreskriver.

Det som gør Østerhøj-jættestuen til noget ganske specielt er, at den i 2005, sammen med dobbeltjættestuen Måneshøj 4,6 km. mod vest, blev gennem- gribende restaureret. Restaureringsarbejdet foregik i samarbejde med "Landbrugets Naturplan for Køng Sogn", som er en sammenslutning af 46 lodsejere, der har til til formål at etablere et 60 km langt stisystem i området samt at indføre en række miljøvenlige driftsformer. Østerhøj-jættestuen indgår således nu i et offentligt tilgængeligt stisystem og naturformidling med udgangspunkt i Avnø Naturcenter.

Karmsten i kammergangen som har båret sten- eller trædøren der forseglede gravanlægget.

Grunden til at Østerhøj blev udvalgt til restaurering var, at der kun manglede enkelte sten i konstruktionen. Efter at den slørende kratbevoksning var fjernet og det var muligt at danne sig et samlet overblik over anlægget, viste det sig, at kun en mindre bæresten og en dæksten i kammeret, samt to af gangens dæksten manglede. Endvidere var den nordligeste dæksten over kammeret flækket. Jættestuen var blevet beskadiget ved en plyndring og krudssprængning først i 1900-tallet, hvor disse sten sikkert blev fjernet og genbrugt til andet formål - en skæbne som har overgået de fleste storstens- grave, da store sten jo altid har været et eftertragtet byggemateriale.

Indre kammergang med hjørnsten ved udmundingen til gravkammeret.

De fleste bæresten var også skredet ud og dækstenene var delvist nedskredet i kammeret. Det viste sig også, at det oprindelige gulvlag og dermed jættestuens fundlag var fjernet, hvorfor fundene ved restaureringen begrænsede sig til diverse typiske lerkarskår fra tragtbægerkulturens karakteristiske kar. Den beskyttende høj over jættestuens gravkammer var ligeledes blevet afgravet for at få adgang til de store sten. Ved afrensning af jættestuens gulvflade blev der iagttaget flere ældre nedgravninger forud for jættestuens opførelse, så måske har den haft en forgænger eller blevet ombygget.

Den smalle øst-vendte kammergang set indefra gravkammeret.

Under restaureringsarbejdet blev de manglende bære- og dæksten erstattet med nye, mærkede sten og alle bæresten blev genoprettet på deres oprindelige plads. Enkelte steder i kammeret var det nødvendigt at understøtte dækstenene med beslag i rustfrit stål og til at samle den flækkede dæksten over gravkammerets nordende. Herefter kunne de store dæksten over kammeret og gangen genplaceres.

Gravkammerets syd-del som dækkes af en enorm, omkring 20 tons tung dæksten.

Mellemrummene mellem bærestenene blev udfyldt med flade stenplader i Nexø-sandsten, som klart adskiller sig fra de oprindelige natursten og til sidst blev selve højen over kammeret genetableret med stenpakninger omkring kammer og gang. For fuldstændigt at

forsegle kammeret og forhindre fremtidig indtrængning af vand og af jord, blev der også indlagt en vandafvisende dug i højen.

Tørmur mellem bæresten og indskudte sten mellem bæresten og dæksten i gravkammeret.

I forbindelse med restaureringsarbejdet blev der også iagttaget indhuggede skålgruber på den flækkede dæksten. Skålgruber er små, cirkulære indhuggede fordybninger som tolkes som frugtbarhedssymboler i forbindelse med bronze- alderens kult (1.800 - 500 f.Kr.). Ved Østerhøj viser skåltegnene, at stedet - 1.500 år efter jættestuens opførelse - blev genbrugt i en eller anden form. Dette er et træk, som kendes fra mange andre storstengrave - oftest i form af senere begravelser.

Udmundingen af kammer- gangen i gravkammeret. Her fordeler den såkaldte nøglesten trykket fra kammerets dæksten ud på gangens bæresten.

Med restaureringen fremstår Østerhøj-jættestuen så autentisk som det var muligt baseret på de tilbageværende sten og konstruktionsspor. Det 8 m. lange og indtil 2,2 m. bredde gravkammer med 18 bæresten og 4 store dæksten ligger næsten nord-syd i højen og forbindes til "omverdenen" af en 6 m. lang og indtil 1,3 m. bred kammergang med i alt 16 bæresten. Som besøgende ved Østerhøj får man derfor nu, sammen med den nærliggende Måneshøj, et fint indblik i tragtbægerkulturens gravskik og ikke mindst storstensgravenes konstruktion. Storstensgravene er monumentale bygningsværker som man selv i dag, mere end 5.000 år efter deres opførelse, ikke kan undlade at blive imponeret over!

En flot "delesten" i gravkammerets tørmur.

